

Ceļvedis pašvaldībām bezatkritumu sabiedrības veidošanā

Informācija ņemta no zerowasteurope.org. Te iespējams lejupielādēt un iepazīties plašāk ar vairākiem piemēriem (angļu valodā):

<https://zerowasteurope.eu/zw-library/case-studies/#edd-free-download-modal>

Vairāk resursu pašvaldībām pieejami Zero Waste Europe mājaslapā:

<https://zerowasteurope.eu/my-zero-waste-city/>

Brošūru sagatavoja biedrība "homo ecos:" projekta "Building Zero Waste Society" ietvaros, ko līdzfinansē Ziemeļvalstu ministru padome.

Brošūra izdota 2018. gadā.

Ievads

Tūkstošiem gadu mūsu planēta Zeme ir sekojusi Zero Waste jeb bezatkritumu principiem – viena procesa atlikumi tika izmantoti citos procesos. 21. gadsimts mūs ved atpakaļ pie šiem pamatprincipiem, bet mums ir dota izvēle – sekot tiem vai tomēr nesekot.

Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīm līdz 2020. gadam jāpārstrādā vismaz 50% no saražotajiem atkritumiem. Ir ieviests jauns jēdziens “aprites ekonomika” – ekonomika, kas cenšas neizšķiest resursus, nepiesārņot vidi un nodrošināt produktu un materiālu atkārtotu izmantošanu. Tā ir pretstats mums ierastajai lineārajai ekonomikai, ko raksturo “ražo, patērē, izmet” modelis. Diemžēl arī aprites ekonomika nav problēmas risinājums, tādēļ aizvien vairāk tiek runāts par bezatkritumu pieeju, ko par savu izvēlējušās jau vairāk nekā 400 Eiropas pilsētas.

Bezatkritumu pieeja nozīmē radīt un pārvaldīt produktus un procesus tādā veidā, lai:

- Samazinātu radīto atkritumu daudzumu;
- Mazinātu to toksiskumu;
- Saglabātu un atjaunotu visus resursus;
- Kā arī nededzinātu vai nenoglabātu tos atkritumu poligonos.

Bezatkritumu pieeja nenozīmē pārvaldīt atkritumu plūsmu, tas nozīmē neradīt atkritumus, gudri pārvaldot resursus.

Bezatkritumu pieejas hierarhija

4

Bezatkritumu pieejas priekšrocības

Ekonomiskās priekšrocības

- Mazāk atkritumu, ko apsaimniekot = zemākas izmaksas. Visi ietaupa.
- Labāka atkritumu šķirošana = vairāk kvalitatīvu resursu, ko pārdot tirgū.
- Nauda tiek investēta vietējā ekonomikā.

Sociālās priekšrocības

- Biznesa iespējas vietējiem uzņēmējiem.
- Jaunas darbavietas, palīdzot iekļauties darba tirgū arī zemas kvalifikācijas darbiniekiem (t.s. “sociālās”).

- Saliedē kopienu un sniedz iespēju radīt jaunas idejas un iniciatīvas.
- Veicina veselīgāku un atbildīgāku dzīvesveidu.

Vides priekšrocības

- Mazāk piesārņojuma un siltumnīcas efekta gāzu emisiju.
- Atbalsts vietējiem sezonālas pārtikas ražotājiem, kas nozīmē mazāk konservantu un transportēšanas radīta iepakojuma, kā arī samazina spiedienu uz resursu izmantošanu.
- Cilvēki cenšas dzīvot, nepārtērējot dabas resursus.
- Labs veids, kā mācīt atbildību par vidi gan bērniem, gan pieaugušajiem.

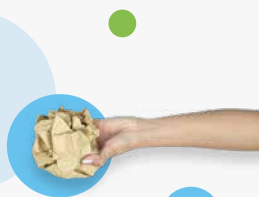
Rīcības plāns pašvaldībām

Apziniet esošo situāciju, apkopojiet statistiku

- Apkopojiet informāciju par kopējo pašvaldības atkritumu daudzumu un aprēķiniet daudzumu, ko vidēji saražo viens iedzīvotājs.
- Izpētiet vai apziniet aptuveno mājsaimniecības atkritumu sastāvu (bioloģisko atkritumu, papīra, metāla, stikla u.c. procentuālo īpatsvaru).
- Salīdziniet datus ar valsts vidējiem rādītājiem.
- Aptaujājiet iedzīvotājus – iesaistiet brīvprātīgos, lai aptaujātu atšķirīgas mājsaimniecības (privātmājas pilsētā, laukos, daudzdzīvokļu mājas u.c.) par šķirošanas (vai nešķirošanas) ieradumiem, grūtībām, motivāciju un šķēršļiem, ar kuriem nākas sastapties.

Izvirziet mērķus

- Nosakiet mērķi radīto atkritumu daudzuma % samazinājumam 2,5 vai 10 gadu laikā.
- Nosakiet mērķi šķiroto atkritumu daudzuma % palielinājumam.

Dažas pašvaldības izvirza mērķi **gada laikā 100 māsaimniecībās samazināt atkritumus par 50%**. Tas ir labs izaicinājums un stimulš māsaimniecībām! Varat sadarboties ar vietējiem mazumtirgotājiem un izvirzīt mērķi panākt, ka, piemēram, vismaz **30 uzņēmumiem pirmā gada laikā tiek piešķirts «bezatkritumu» tirgotāja vai uzņēmuma statuss**. Lai spētu definēt sekmīgu rīcības plānu, ir jāizvirza skaidrs, sasniedzams mērķis.

Izstrādāriet jūsu pilsētas vai novada bezatkritumu (BA) plānu:

- BA plānam jāizriet no esošā stāvokļa apzināšanas, izvirzītajiem mērķiem un izvēlētās stratēģijas: kam pievērst pastiprinātu uzmanību, kāds ir pieejamais budžets, kurš ar to nodarbosies (kādi ir jūsu resursi).
- Lūdziet palīdzību un konsultējaties ar Eiropas bezatkritumu asociāciju “Zero Waste Europe”, iepazīstieties ar citu pašvaldību piemēriem, kas pieejami organizācijas mājaslapā.
- Ieteikums konsultēties ar tādām Latvijas kustībām kā Zero Waste Latvija un citiem NVO, kas Latvijā nodarbojas ar šiem jautājumiem, kā arī ar Latvijas Pašvaldību savienību, lai gūtu viņu palīdzību.
- Parūpējieties par publicitāti: rīkojiet pasākumus vai kampaņas (protams, atbilstoši bezatkritumu principiem), skaidrojiet, skaidrojiet un vēlreiz skaidrojiet. Pārliciniet cilvēkus, ka bezatkritumu pieeja ir labākais risinājums jūsu pašvaldībai, un uzsveriet ieguvumus, ko tā var sniegt. Kampaņu organizēšanai par šo tematu varat izmantot gatavas **vadlīnijas**¹.

Veiciniet izpratni par bezatkritumu plānu

- **Iedzīvotājiem:** izmantojiet sabiedrībā pazīstamus cilvēkus kā viedokļu līderus. Stāstiet sabiedrībai par labajiem piemēriem – māsaimniecībām, kurām izdevies samazināt saražoto atkritumu daudzumu. Varat sarīkot arī izaicinājuma kampaņu viena gada garumā ģimenēm/māsaimniecībām atkritumu samazināšanai.

1 Bez atkritumiem. Vadlīnijas nevalstisko organizāciju kapacitātes stiprināšanai:
<https://bit.ly/2qLSmh0>

- **Mazumtirgotājiem:** lai iedrošinātu mazumtirgotājus un vietējos veikalus, izveidojiet savu vai izmantojiet *Zero Waste Latvija* radīto bezatkritumu tirgotāja atpazīstamības zīmi ar nosacījumiem tā saņemšanai (piemēram, netiek izmantoti plastmasas maisiņi). Atzīmējiet šos BA veikalus publiski pieejamā kartē. Popularizējiet vietējās saimniecības un veiciniet tiešo pirkšanu, vienlaikus veicinot tirgotājus samazināt iepakojumu apjomu.
- **Iestādēm:** ja jūsu pašvaldība uzsāk programmu, pašsaprotami, ka pašiem šajā jomā jābūt nevainojamiem! Esiet par piemēru citām iestādēm (pašvaldības, valsts iestādēm). Izskaidiet vienreizlietojamus traukus un piederumus no visiem vietējiem pasākumiem!
- **Pašvaldības darbiniekiem:** jūsu darbiniekiem jākļūst par labākajiem idejas vēstnešiem. Ir ļoti svarīgi, lai visi pašvaldības darbinieki iesaistās, jo tas kalpo par spēcīgu un uzskatāmu piemēru sabiedrībai. Ierosinājums izveidot savu, no atkritumiem brīvas pašvaldības darbinieku hartu!
- **Lieliem uzņēmumiem:** izveidojiet tiklu, kura ietvaros uzņēmumi var regulāri tikties un apmainīties ar pieredzi atkritumu samazināšanā. Vai arī izveidojiet vietēju materiālu aprites sistēmu jeb atkritumu biržu, kurā viena radītie atkritumi kļūst par cita izejmateriāliem.
- **Mediji un publisko viedokļu pārstāvji:** kampaņas ir labs izpratnes veicināšanas veids, bet nepieļaujiet kļūdu un nesāciet printēt milzīgu daudzumu izdales materiālu... Izvēlieties citas iespējas - sociālie, digitālie mediji un vietējās avīzes. Darbojieties saskaņā ar BA principiem!

Rodiet risinājumu organiskajiem atkritumiem

Tas var izklausīties pārāk specifiski, bet patiesībā organiskie atkritumi veido ~35 % no kopējā māsaimniecībās radīto atkritumu daudzuma. Piedāvājot iedzīvotājiem organisko atkritumu samazināšanas risinājumus, varat būtiski samazināt kopējo atkritumu apjomu.

- Vienojieties ar atkritumu pārstrādes uzņēmumu par kolektīvu organisko atkritumu savākšanu VAI
- Ieviesiet citus stimulus kompostēšanai: nodrošiniet bezmaksas komposta kastes mājāsaimniecībām, kurām ir dārzi, vai kastes un sliekas vermikompostam dzīvokļu iemītniekiem. Apsveriet bezmaksas praktisko darbnīcu organizēšanu, lai izglītotu par slieku komposta izveidi un izmantošanu.
- Ierīkojiet vai izveidojiet nosacījumus neliela izmēra kompostēšanas laukumu izveidei vietējās apkaimes dzīvokļu iemītniekiem, kuri paši arī tos pārvaldīs. Ievietojiet šos nosacījumus savā mājaslapā redzamā vietā. Atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums var nodrošināt atbalstu ierīkošanā un apsaimniekošanas uzsākšanā. Pasākums var kalpot arī kā sabiedrības saliedēšanas elements.

Samaziniet pārtikas atkritumus

- Radiet stimulus tam, lai veikali pārdotu produktus sveramā veidā pircēju iepakojumos.
- Uzaiciniet ekspertu, kurš parādīs, kā samazināt pārtikas atkritumus ēdnīcās, kafejnīcās, piemēram, kā pielietot dārzenu mizas zupās vai mērcēs. Jebkuras izmaiņas ir vērtīgas!
- Pārpalikumi skolās, bērnudārzos, sociālās aprūpes iestādēs – kāpēc neierīkot komposta kastes šo iestāžu dārzos?
- Iedrošiniet mazumtirgotājus ziedot vietējām biedrībām tos produktus, kuriem tuvojas derīguma termiņa beigas.
- Uzdāviniet vai aizdodiet vistu ģimenēm ar savu dārzu! Viena vista apēd ~100 g pārtikas dienā.

Uzlabojiet atkritumu šķirošanas rādītājus

Bezatkritumu pamatprincips ir samazināt atkritumu radīšanu. Protams, atkritumu šķirošana ir svarīga, bet neaizmirstiet, ka būtiskāk ir tieši samazināt kopējo radīto atkritumu daudzumu. Daudzās valstīs atzīta pieeja ir ieviest “door-to-door” atkritumu savākšanas sistēmu, kurā atkritumu apsaimniekotājs atkritumus savāc tieši no katra iedzīvotāja, nevis izmantojot kopējos konteinerus.

Ja tas nav iespējams, tad:

- Pārlicinieties, ka katrai mājsaimniecībai tuvumā ir pieejami šķirošanas konteineri.
- Ja tas tā nav, pieprasiet atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumam, lai tas nodrošina pietiekamu atkritumu šķirošanas konteineru tīklu.
- Sadarbībā ar atkritumu apsaimniekošanas un atkritumu pārstrādes uzņēmumiem veiciniet izpratni par to, KĀPĒC un kā ir jāšķiro atkritumi.
- Darbojieties skolās! Bērni spēj efektīvi mainīt vecāku paradumus. Turklāt atkritumu šķirošanu var pārvērst par jautru spēli! Uzticiet vietējām NVO organizēt BA interešu pulciņus.

Izvairieties no atkritumu radīšanas

- Pārskatiet visus pašvaldības procesus – kuri vienreizējās lietošanas priekšmeti var tikt aizstāti ar daudzreiz lietojamiem?
- Apsveriet domu par tehniskā aprīkojuma/inventāra (biroja tehnikas, automašīnu) īri, nevis iegādi.
- Iegādājieties vai irējiet daudzreiz lietojamo trauku/glāžu komplektus pilsētas organizēto pasākumu vajadzībām (var izmantot depozīta sistēmu, piemēram, 1 eiro iemaksājot trauka saņemšanas brīdī un to atgūstot atpakaļ, kad trauks tiek nodots atpakaļ).
- Veiciniet krāna ūdens lietošanu uzturā, izglītojot sabiedrību par dzeramā ūdens kvalitāti, tādā veidā samazinot pudelēs pildītā ūdens iegādi. Rosiniet vietējās ēdināšanas vietas iesaistīties “**Ū vitamīns**” iniciatīvā, ūdeni apmeklētājiem dotot par brīvu.
- Veiciniet labošanas aktivitātes – labošana un labošanas prasmju ieguve sniedz iespēju lietām piešķirt otru dzīvi, nevis izmest tās. Organizējiet *Repair Cafe* jeb **Mantu labotavas**. Cilvēki var dalīties prasmēs, tikties un labi pavadīt laiku, lai salabotu jebko – tējkannas, drēbes, telefonus, krēslus utt. Pašlaik pasaulē ir jau ~1350 *Repair Cafe* vietas!

- Veiciniet atkārtotu lietošanu/apmaiņu/aizņemšanos: varat izveidot lietu bibliotēku, bibliotēkas kasti lietoto grāmatu apmaiņai (līdzīgi kā Cēsīs, Rīgā) un koordinēt lietu un priekšmetu apmaiņu savā apkaimē.
- Veiciniet vietējo NVO iniciatīvas atkritumu novēršanā, piemēram, izsludinot grantu konkursu, lai atbalstītu tos, kas vēlas īstenot kādu bezatkritumu ideju.

Atkritumu apsaimniekošanas risinājumi, kas sekmē atkritumu šķirošanu

- **Atkritumu savākšanas biežums**

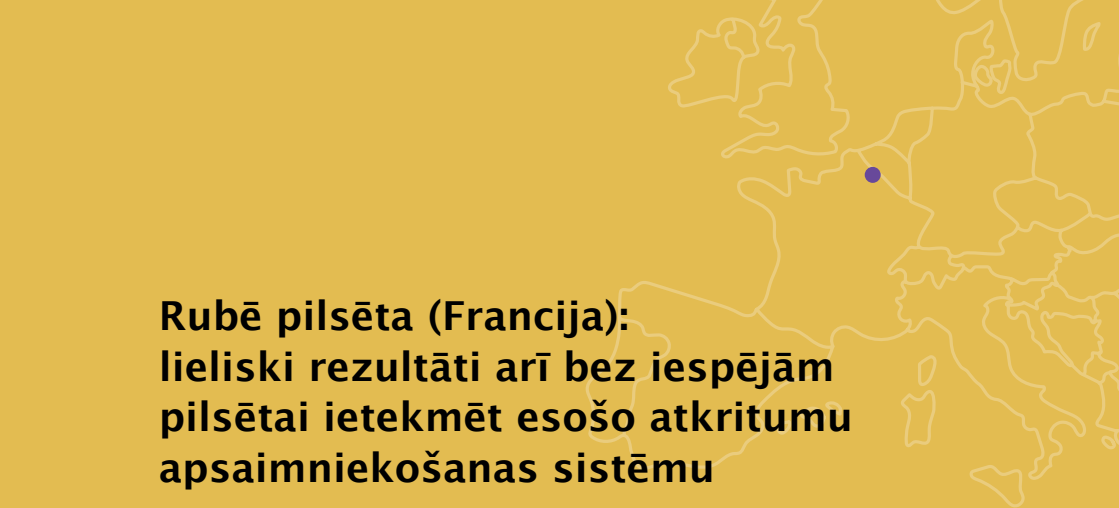
Ļubļānā tika pieņemts lēmums šķirotos un kompostējamos atkritumus savākt biežāk, bet pārējos – retāk. Tas iedzīvotājiem radīja stimulu vairāk šķirot (lai izvairītos no tā, ka atkritumi mājās uzglabājas pārāk ilgi).

- **“Door-to-door” atkritumu savākšanas sistēma**

Pārejot uz atkritumu savākšanu tieši no katra iedzīvotāja, galvenās izmaksas veido nevis aprīkojums, bet vietējā darbaspēka atalgojums, kas veicina vietējās ekonomikas izaugsmi. “Door-to-door” atkritumu savākšana uzlabo šķirošanas rādītājus.

Ir pierādīts, ka atkritumu savākšana “pie lieveņa” ir dzīvotspējīgāka par konteineru sistēmu. Argentonas pašvaldība (Spānijā) šādā veidā ietaupa 35,000 eur/gadā.

- **Ieviesiet “Pay-as-you-throw” jeb “Maksā par to, ko izmet” sistēmu** (fiksēta cena + mainīgā cena atkarībā no apjoma), lai turpinātu uzlabot šķirošanas rādītājus un samazinātu atkritumu rašanos to avotā. Parasti šķirotu atkritumu izvešanas izmaksas ir zemākas nekā jauktā tipa konteineriem. Tas rosina vēlmi šķirot atkritumus pareizi!

Rubē pilsēta (Francija): lieliski rezultāti arī bez iespējām pilsētai ietekmēt esošo atkritumu apsaimniekošanas sistēmu

94 000
iedzīvotāju

13 km²

46%
zem
nabadzības
līmeņa

Augsts
bezdarba
līmenis

Rubē nepastāv iespēju ietekmēt esošo atkritumu apsaimniekošanas sistēmu (Francijā tas tiek lemts reģionālā līmenī). Rubē stratēģija ir koncentrēties uz problēmas avotu, lai attīstītu multisektorālu politiku. Atkritumu radīšana ir „konkrēta dzīvesstila un modeļa piekopšanas sekas”.

11

Kā tika radītas pārmaiņas pilsētā?

- Pašvaldība koncentrējās uz dažādām ieinteresētajām grupām: skolām, veikaliem, uzņēmumiem, iedzīvotājiem, vietējām iestādēm u.c.
- Stratēģija tika fokusēta uz labumiem, kas radīsies, pārejot uz bezatkritumu saimniekošanu (vietējās uzņēmējdarbības aktivizēšanās, uzlabota labklājība, lepnums par ciešāku saikni starp iedzīvotājiem un pilsētas pārvaldi).
- 2015. gadā tika uzsākts brīvprātīgais izaicinājums, kura ietvaros ģimenēm 1 gada laikā vajadzēja uz pusi samazināt saražoto atkritumu daudzumu. 2018. gadā šī kampaņa tika palaista jau ceturto reizi, iesaistot aptuveni 120 ģimenes gadā.

Mājsaimniecību izaicinājums

- Mājsaimniecību izaicinājums sākotnēji tika rīkots Rubē (Francijā), pašlaik tiek rīkots daudzās citās Eiropas pilsētās.
- Pilsētā tiek izsludināta atklāta pieteikšanās.
- Dalībnieki satiekas ievadpasākumā, kura laikā tiek skaidroti noteikumi.
- Dalībnieki tiek nodrošināti ar svariem.
- Tiek organizēta sākotnējā tikšanās ar katru mājsaimniecību, lai izprastu viņu paradumus, motivāciju un saprastu, ar ko tiem labāk sākt.
- Pašvaldības organizētajās praktiskajās darbībās dalībnieki tiek apmācīti, kā samazināt saražoto atkritumu daudzumu: kā pašiem pagatavot mazgāšanas līdzekļus, kā kompostēt, kā pagatavot našķus bērniem, lai izvairītos no plastmasas iepakojuma utt.
- Apmācību procesā tiek iesaistītas vietējās organizācijas.
- Apmācību moduļiem nav noteiktas secības. Tie tiek atkārtoti visa gada garumā, pielāgojoties katra interesēm un nepieciešamībai.
- Rezultātā viena gada laikā 25% mājsaimniecību samazināja atkritumu daudzumu par 80%, 70% samazināja par 50%.

Ļubļanas (Slovēnija) piemērs:

- Pirms 2004.gada vidēji viens iedzīvotājs gada laikā saražoja 325 kg atkritumu, no kuriem tikai 6 % (20kg!) tika šķiroti.
- 2002.gadā pilsētā tika uzsākta atsevišķa papīra, kartona, stikla, cita veida iepakojuma un sadzīves atkritumu savākšana ceļa malā novietotajos konteineros.
- 2006.gadā tika uzsākta organisko atkritumu savākšana individuāli pie katra iedzīvotāja ārdurvīm.
- 2010.gadā šķiroto atkritumu apjoms pieauga līdz 27 %.
- 2012. gadā tika ieviesta “door-to-door” atkritumu savākšana.
- Tika samazināts atkritumu izvešanas biežums. Lai veicinātu atkritumu šķirošanu mājās, pārstrādājamie un kompostējamie atkritumi tika savākti daudz biežāk par sadzīves atkritumiem.
- Atkritumu savākšanas uzņēmums (“Snaga”) iedzīvotājiem skaidroja, kāpēc tika samazināts atkritumu izvešanas biežums.
- Tika organizēts izbraukums ar medijiem, lai parādītu, ka sadzīves atkritumu konteineri ir pilni ar pārstrādājamajiem materiāliem. Tika parādīts, ka konteineri ir krietni vien tukšāki, kad atkritumi tiek pienācīgi sašķiroti. Mediji uz šo pasākumu atsaucās pozitīvi.
- 2013.gada nogalē ar plašu mārketinga kampaņu tika atklāts atkārtotās izmantošanas centrs, lai cilvēkus pārorientētu no atkritumu šķirošanas uz samazināšanu un atkārtotu izmantošanu.
- Sākot ar 2014.gadu, vidēji viens iedzīvotājs saražoja 283kg atkritumu, no kuriem 61 % tiek pārstrādāti vai kompostēti.
- Pilsētā ir astoņi savākšanas centri atkritumiem, kurus nevar savākt “door-to-door” sistēmā: bīstamie atkritumi, dārza atkritumi, būvgruži, elektroatkritumi, automašīnu riepas utt.
- Iniciatīvu atkritumu rašanās novēršanai izrādīja pats atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums.

380 000
iedzīvotāju
(ieskaitot
priekšpilsētas)

Argentona (Spānija)

12 000
iedzīvotāju

75%
(8500)
iedzīvotāju
dzīvo
vecpilsētā

- 2008. gadā – 576 kg atkritumu uz vienu iedzīvotāju, 52 % tika šķiroti.
- 2013. gadā – 456 kg atkritumu uz vienu iedzīvotāju, 69.5 % tika šķiroti (vidējais Eiropas rādītājs – 41 %).
- Galvenās aktivitātes – “*door-to-door*” atkritumu savākšana (ar organisko atkritumu šķirošanu), bīstamo un lielgabarīta atkritumu savākšana atkritumu pārstrādes centros, tekstilmateriālu savākšana pārstrādes uzņēmumiem vai atkārtotai lietošanai publiski pieejamos konteineros.

Kompostēšanas pieredze:

- Ap pilsētas teritoriju tika ierīkoti kompostēšanas laukumi.
- Ieviests decentralizēts kompostēšanas process – 70 % iedzīvotāju kompostē mājās vai tam ir rasts risinājums tuvākajā apkaimē.
- Organisko atkritumu daudzums sadzīves atkritumos no 2009. gada līdz 2014. gadam samazinājies no 67 līdz 36 kg uz iedzīvotāju/gadā.
- Decentralizētās kompostēšanas sistēmas rezultātā 2016. gadā ir izdevies no sadedzināšanas novirzīt 7436 tonnas organisko atkritumu.
- Tiem iedzīvotājiem, kas mitinās piepilsētā vai laukos, kompostēšana mājās ir labs un lēts organisko atkritumu apsaimniekošanas risinājums, lai samazinātu apsaimniekošanas izdevumus un atgūtu barības vielas.
- Dzīvojamo ēku tuvumā darbojas neliela izmēra kopienas kompostēšanas laukumi. Tie ir privātipašumi, kurus apsaimnieko paši iedzīvotāji, bet atkritumu pārstrādes uzņēmumi sniedza atbalstu ierīkošanā un darbības uzsākšanā.

Citu bezatkritumu pilsētu veiksmes stāsti:

Besançon, Francija

224 000
iedzīvotāju

1300 km²

165
pašvaldības

- Pirms 2009. gada viens iedzīvotājs gada laikā saražoja 217 kg sadzīves atkritumu. Pēc 2016. gada – 150 kg.
- Panākumu atslēga ir ieviestais kompostēšanas risinājums, kas krasi samazināja sadzīves atkritumu daudzumu.

Kapanori, Itālija

46 000
iedzīvotāju

- 10 gadu laikā atkritumu daudzums tika samazināts par 40%.
- 2013. gadā šķirošana sasniedza 82%.
- Galvenās aktivitātes – iedzīvotāju konsultēšana sabiedriskās tikšanās vietās, kompostēšanas sistēmas ieviešana, “door-to-door” atkritumu savākšana, “Maksā par to, cik izmet” sistēmas ieviešana.
- 2010. gadā Kapanori tika dibināts pirmais Bezatkritumu Pētniecības centrs, lai sadarbībā ar industrijas pārstāvjiem rastu risinājumu sadzīves atkritumiem. Viņi tikās ar kafijas ražotājiem, lai rastu risinājumu vienam no to atkritumu veidiem, kas netiek pārstrādāti - kafijas kapsulām. Tika pieņemts lēmums pašvaldības jaunajiem vecākiem piedāvāt mazgājamās autiņbiksītes.

Kāpēc izvēlēties bezatkritumu pieeju?

- 1 Tā palīdz ietaupīt finansiālos resursus
- 2 Tā māca patērēt gudrāk
- 3 Tā rada vietējās darbavietas
- 4 Tā kopienu izvirza pirmajā vietā
- 5 Tā pilsētai ir laba reklāma
- 6 Tā padara mūs veselīgākus
- 7 Tā pilsētu padara tīrāku
- 8 Tā pilsētu padara pievilcīgāku
- 9 Tā iedvesmo rīcībai jaunatni
- 10 Daba neražo atkritumus. Vai tu ražo?

